

Η Ναρκισσιστική προσωπικότητα και η βιομηχανία της μοναξιάς

Το 1923 ο Γκέοργκ Λούκατς, ακολουθώντας τον Μαρξ, παραλαμβάνει την έννοια του φετιχισμού του εμπορεύματος και εισάγει τον όρο «πραγμοποίηση». Ο Λούκατς αποσκοπεί αφενός στην κατανόηση της αστικής κοινωνίας και της ιστορίας της ως προϊόν της δραστηριότητας των ανθρώπων και αφετέρου επιχειρεί να αναζητήσει τις δομικά ομόλογες ενσαρκώσεις αυτής της αρχής της πραγμοποίησης σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής.

Στην πραγμοποίηση, ως διαδικασία αναγωγής της ποιότητας σε ποσότητα υπόκειται κατ' ανάγκην και η παραγωγική δραστηριότητα, η εργασία. Η εργασιακή δύναμη μετατρέπεται σε ένα αντικειμενικά μετρήσιμο «πράγμα» το οποίο κατέχεται από τον εργαζόμενο και πωλείται ως εμπόρευμα στην αγορά εργασίας. Με την κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής σε ολόκληρη την κοινωνία, η εμπορευματική μορφή γίνεται το πρότυπο της κοινωνικής παραγωγικής σχέσης. Η ζωντανή δραστηριότητα του ανθρώπου «πραγμοποιείται», γίνεται κάτι ξένο προς αυτόν, κάτι που μπορεί να αποσπαστεί από τη συνολική του προσωπικότητα και να πωληθεί «ελεύθερα», προκειμένου να εξυπηρετηθεί η αυτοσυντήρησή του. Είναι κυρίαρχο χαρακτηριστικό της ανάλυσης της πραγμοποίησης, η περιέλευση του ατόμου σε αυτήν χωρίς βούληση και χωρίς συνείδηση.

Ως εκ τούτου, η καπιταλιστική κοινωνία εμφανίζεται ως *αλλοτριωμένη ολότητα* εντός της οποίας η συνείδηση του υποκειμένου υπαγορεύεται από την καπιταλιστική κυριαρχία.

*

Η στροφή του θεωρητικού ενδιαφέροντος προς τις πραγμοποιητικές συνέπειες της φορμαλιστικής ορθολογικότητας της εμπορευματικής ανταλλαγής, αποτελεί την απαρχή μιας κριτικής του καπιταλισμού ως «κριτικής του εργαλειακού λόγου», αποτελώντας τον πυρήνα της κριτικής θεωρίας της σχολής της Φρανκφούρτης και την βάση για την ανάλυση της κουλτούρας. Εμείς θα επιχειρήσουμε να αντλήσουμε από την αναλυτική συνεισφορά των θεωρητικών της σχολής της Φρανκφούρτης προκειμένου να τοποθετήσουμε το ζήτημα του μετασχηματισμού του υποκειμένου στο εσωτερικό της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης.

Στο εγχείρημα μας, θα προσεγγίσουμε το έργο των Θ. Αντόρνο, Μ. Χορκχάιμερ και Χ. Μαρκούζε προκειμένου να εξετάσουμε τα πεδία στα οποία εκδηλώνεται η καπιταλιστική κυριαρχία κατά την άνοδο του μεταφορντικού συστήματος ευέλικτης συσσώρευσης για να αναδείξουμε το ζήτημα της αποτελεσματικής υποταγής των ενστίκτων στους απωθητικούς ελέγχους καθώς και την κατάσταση των ανελεύθερων υποκειμένων και τις διεργασίες στις οποίες το άτομο ενδροπροβάλλει το λόγο της κυριαρχίας και τις εντολές της στον ίδιο του το νου.

Στο επίκεντρο της έρευνας μας θα βρίσκεται η ναρκισσιστική προσωπικότητα, η επιστροφή του ατόμου στον «εαυτό» και την ατομική επιβίωση έναντι της ανάπτυξης των κοινών. Αυτή η επι-στροφή συνεπάγεται μία απομάκρυνση από την πολιτική και την ιστορία. Ο εαυτός στην σύγχρονη κοινωνία είναι εύθραυστος και κατακερματισμένος αντανakλώντας την κοινωνική πραγματικότητα. Η κοινωνική ανασφάλεια που είναι συνυφασμένη με τον νεοφιλελευθερισμό αντιμετωπίζεται με ατομικές στρατηγικές επιβίωσης και ψυχικής αυτο-βελτίωσης. Ισχυριζόμαστε ότι η ανάδυση του νάρκισσου εαυτού δημιουργεί αυτό που αποκαλούμε *βιομηχανία της μοναξιάς* μέσω της επένδυσης στον εαυτό ως κεφάλαιο. Προκειμένου να απαντήσουμε στο ερώτημα που τίθεται από τον Αντόρνο «γιατί οι μάζες πράττουν ενάντια των ορθολογικών τους συμφερόντων και παραδίδονται σε μια αυτοκαταστροφική πολιτική» (Αντόρνο, 2000) θα επιχειρήσουμε μια ανάγνωση του προβλήματος του ναρκισσιστικού εαυτού και της εμπλοκής του με τις πρακτικές ψυχικές υγείας μέσα από πρίσμα της κοινωνιολογίας στην διαπλοκή της με την ψυχανάλυση.

The narcissistic personality and the industry of loneliness

In 1923, Georg Lukács, following Marx, takes up the concept of commodity fetishism and introduces the term “reification” (or “hypostatization”). On the one hand, he aims to understand bourgeois society and its history as a product of human activity. On the other hand, he attempts to examine the structurally homologous embodiments of this principle in social life. Productive human activity, labor, is subject to reification as a process which turns quality into quantity. Labor power is transformed to a “thing” which is owned and sold by individuals in labor market. Labor power becomes a commodity and the form of commodity becomes the form of the social relation of production and social relations, in general. As it is

“reified”, human activity is alienated, detached from the subject’s personality and sold “freely” in order to secure self-preservation. It is important to note that in reification, the individual loses their will and their consciousness. Capitalist society therefore appears as an alienated totality within which consciousness is subject to the domination of capital. This shift of theoretical interest to the consequences of the formalist rationality of the commodity form constitutes the beginning of a critique of capitalism as “critique of instrumental reason”, which forms the core of the Frankfurt School and the foundation of their respective analysis of culture. We will attempt to draw from the contribution of Frankfurt School theorists in order to situate the question of the transformation of the subject within capitalist processes of restructure. In our project, we will approach the work of T. Adorno, M. Horkheimer and H. Marcuse in order to examine the fields in which capitalist domination manifests itself in the Post-Fordist society of flexible accumulation in order to highlight the subjection of the instincts to mechanisms of repulsive control, the state of unfree subject and the processes by which the individual projects the orders of capitalist domination into their own mind.

*

At the core of our research will be the narcissistic personality and the return of the individual to the “self” and its survival to the detriment of an engagement with the commons. This return to the individual self is at once a disengagement from politics and history. The self in modern society is fragile and fragmented reflecting contemporary social reality. The individuals develop strategies of survival and psychical self-improvement in order to confront the social insecurity emerging from neoliberalism. The emergence of the narcissistic self creates what we call the industry of loneliness through investment in the self as *capital*. In order to answer the question posed by Adorno “why do the masses act against their rational interests and indulge in a self-destructive politics” (Adorno, 2000,) we will attempt a reading of the problem of the narcissistic self and its involvement with practices of mental health through the prism of sociology in its intertwining with psychoanalysis.